

روحانی شهید محمدصادق شاکری

رواق شهیدان

قلم تذکره شهیدی را می‌نگارد که شهادت را برای خود افتخار و سعادت می‌دانست. جبهه در روحیه‌اش چنان اثری داشت که نوشت پشیمان هستم که چرا زودتر از خواب غفلت بیدار نشدم تا رزمندگان را دریابم و درس شجاعت و فداکاری را از این عزیزان بگیرم؛ همچنین نوشت: دو مرتبه آمدم تسویه‌حساب از جبهه کنم؛ اما خجالت کشیدم که از رزمندگان دوری بجویم. طلبه شهیدی که سال ۱۳۴۵ شمسی در روستای حیدرکلای بابل در خانواده‌ای متدین به دنیا آمد. مادرش غالباً با وضو به او شیر می‌داد و سعی می‌نمود، در زمان اشک‌ریزی در مجلس ابداعاللهﷻ به محمدصادق شیر دهد. در کودکی باهوش و زیرک بود تا جایی که کلاس اول و دوم ابتدایی را در یک سال خواند. پس از پایان درس‌های کلاسیک به حوزه اصفهان رفت و در آنجا به کسب دانش و تقوا مشغول شد. در فراگیری درس‌های حوزوی عشق و علاقه زیادی از خود نشان می‌داد. درس خواندنش و نیز نوحه‌سرایی و قرائت قرآنش او را در بین طلاب مدرسه‌اش زبان‌زد و معروف نموده بود. درباره خصوصیات اخلاقی و اجتماعی شهید محمدصادق شاکری نوشته‌اند که زیاد سؤال می‌کرد و کمتر حرف می‌زد. مهربانی و دل‌رحمی با مردم به‌ویژه کودکان از صفات برجسته او بود. در سلام کردن پیشی می‌گرفت. فردی پاکیزه و تمیز بود. به کوه‌نوردی و شنا بسیار علاقه داشت. از حجاب کمرنگ بعضی از بانوان رنج می‌برد. در کنار درس‌های حوزه به مسائل اجتماعی سیاسی اهمیت می‌داد. به امام خمینی ^{رحمه} عشق می‌ورزید و با علاقه وافر از ایشان سخن می‌گفت. در بسیج فعالیت داشت و گاهی با برادران بسیجی اصفهان به حفاظت و گشت‌زنی در خیابان‌ها مشغول می‌شد و با آن که خسته می‌شد؛ ولی در کلاس درس حاضر می‌شد.

- شربت شهادت**

شهید شاکری عاقبت در سال ۱۳۶۵ شمسی در ادامه عملیات کربلای ۵، بر اثر اصابت ترکش راکت در منطقه شلمچه شربت شهادت نوشید و اسمانی شد.

- بخشی از وصیت‌نامه شهید**

راه شهدا را دنبال کنيد و صبر را پيشه خود سازيد؛ مبدا از خط امام خمینی ^{رحمه} خارج شويد! دشمن می‌خواهد فرهنگ غیرانسانی شرق و غرب را در کشور، مقدم بر فرهنگ اسلامی کند. نگذاريد آنان به هدفشان برسند. زمينه را برای ظهور حضرت مهدی آماده‌تر سازيد!

ابراز رضایت بازدیدکنندگان و مسئولان از نمایشگاه دستاوردهای مراکز تخصصی حوزه

نمایشگاه دستاوردهای مراکز تخصصی حوزوی با شرکت بیش از ۵۰ مرکز تخصصی حوزوی از ۱۰ تا ۱۱ آبان در شبستان امام حسن عسکری ^{علیه} مسجد مقدس جمکران برگزار شد. در این نمایشگاه مراکز تخصصی حوزوی دستاوردهای علمی خود در سه دهه اخیر را در قالب نرم افزار، کتاب، مجله و پوستر در شاخه‌های مختلف علمی به نمایش گذاشتند.

- برگزاری مجدد نمایشگاه از ۲۱ آبان**

حجت‌الاسلام والمسلمین رستم‌نژاد معاون آموزش حوزه‌های علمیه، در آیین اختتامیه اولین نمایشگاه دستاوردهای علمی مراکز و واحدهای تخصصی حوزوی، ضمن تقدیر از دست‌اندرکاران این نمایشگاه و مراکز تخصصی مختلفی که در آن شرکت کرده بودند، گفت: مهمانان این نمایشگاه از پرکات آن به ما گفتند و از اطلاعاتی که به‌وسیله آن در مورد تولیدات علمی حوزه کسب کرده بودند، تقدیر نمودند.

وی از درخواست‌های مکرر مبنی بر تمدید زمان برگزاری نمایشگاه دستاوردهای علمی مراکز تخصصی حوزوی خبر داد و گفت: این‌شان‌دهنده موفقیت‌های زیادی است که این مراکز علمی تخصصی به دست آورده و به‌نحوی خواهان به نمایش گذاشتن آن‌ها هستند.

معاون آموزش حوزه‌های علمیه از برگزاری اجلاسیه مدیران حوزه‌های علمیه کشور خبر داد و افزود: با توجه به برگزاری این اجلاسیه و لزوم رفع خستگی مسئولان غرغه‌ها که در طول این مدت از صبح تا اذان مغرب در محل نمایشگاه حضور داشته‌اند، مجدداً از بیست‌ویکم آبان درب نمایشگاه باز خواهد شد؛ البته این‌بار برخی غرغه‌های نمایشگاه به‌صورت وسیع‌تر می‌باشند.

- آمادگی دفتر تبلیغات اسلامی برای**

همکاری تخصصی با حوزه‌های علمیه

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظی نیز در حاشیه بازدید از این نمایشگاه، درگفت‌وگو با خبرگزاری حوزه از برگزاری این نمایشگاه تخصصی ابراز خرسندی کرد و گفت: این نمایشگاه همه گزارش‌های مربوط به فعالیت‌های تخصصی حوزه‌راجمع‌کرده است.

وی ادامه داد: اگرچه مجموعاً این نمایشگاه رضایت‌بخش بود؛ اما نسبت به اهداف بلندی که حوزه دارد و کارویژه‌هایی که روحانیت و فضایی حوزه در شرایط حاضر دارند، باید گفت که راه زیادی در

- حرکت خوبی در مسیر رشته‌های تخصصی مورد نیاز جامعه شکل گرفته است**

حجت‌الاسلام والمسلمین عباسی رئیس جامعه‌المصطفی‌العالمیه نیز در گفت‌وگو با خبرگزاری حوزه، در مورد برگزاری این نمایشگاه، اظهار کرد: برگزاری چنین نمایشگاهی امیدآفرین است و نشان می‌دهد، حوزه‌های علمیه در چند سال اخیر گام‌های خوبی به سمت رشته‌های تخصصی و مورد‌نیاز جامعه برداشته‌اند.

وی افزود: مدیریت حوزه و کسانی که با احساس مسئولیت تبلیغ برای میثله‌های تخصصی حمایت می‌کنند، عملکرد خوبی در زمینه متخصص شدن طلاب، تولید علم و عالم دارند. این حرکت بسیار درخور توجه است که نشان می‌دهد، مسیر خوبی در توجه به رشته‌های تخصصی، مطابق با نیازهای علمی و فرهنگی کشور و جهان در پیش گرفته شده‌است.

رئیس جامعه‌المصطفی تخصصی شدن رشته‌ها را برای حوزه‌های علمیه، نیازی میرم و ضروری دانست و تصریح کرد: حوزه علمیه تاکنون بیش از سه دهه نسبت به این ضرورت توجه ویژه داشته و گام‌هایی نیز برداشته است؛ ولی در سال‌های اخیر، شاهد سرعت فوق‌العاده‌ای در این زمینه هستیم.

وی آموزش مجازی را از محورهای مهم توسعه المصطفی معرفی کرد و آموزش زبان فارسی را به غیرفارسی‌زبانان، یکی از مهم‌ترین دستاوردهای آن دانست و افزود: بنا به اذعان مسئولان آموزش زبان فارسی کشور، جامعه‌المصطفی در سالیان گذشته، بیشترین دستاورد را در آموزش زبان فارسی به غیر ایرانیان داشته است. دانش‌آموختگان جامعه‌المصطفی در سراسر جهان با تسلط بر زبان فارسی، از بهترین سفیران فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در کشورهای خود هستند.

یادآوری می‌شود، مراسم افتتاحیه این نمایشگاه، سوم آبان با سخنرانی آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه کشور برگزار شد.

آن‌ها بهره ببرند.

را به مسائل علم اصول وصل کنیم، می‌توانیم ایرادات هر کدام را دربیابوریم.

مدیر مؤسسه تولید سیستم‌های خبره و هوشمند اسلامی باقرالعلوم ^{علیه} بیان کرد: وقتی قواعد اصولی استنتاج می‌شود و در فقه مورد استفاده قرار می‌گیرد، عمداً این‌گونه است که عین آن قواعد در فقه استفاده نمی‌شود؛ ما اگر در مدلولات ناشی از صرف، نحو و غیره را با آن‌تولوزی ترکیب کنیم و این در سطح کل قرآن و روایات انجام شود، برای فقیه و انسان، شدنی نیست؛ اما ما این کار را از طریق هوش مصنوعی می‌توانیم پیش ببریم.

وی ادامه داد: اگر تمام گزاره‌های قرآنی و روایی را در یک دایره بریزیم و یک کلاس ترینگی بر اساس مفاهیم نحوی، صرفی و لغوی دربیابوریم و بگوییم: تمام آیات و روایات در ۲۰۰ مدل الگویی و مدل‌ولی خلاصه می‌شوند، کل علوم اسلامی با تحول بزرگی مواجه می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین قدس‌پور بیان کرد: ما باید هوش مصنوعی را از دست کسانی که آن را ملعبه دست خود قرار داده‌اند، خارج کرده و در علوم اسلامی از آن به‌صورت کاربردی استفاده کنیم.

مدیر مؤسسه تولید سیستم‌های خبره و هوشمند اسلامی باقرالعلوم ^{علیه} ابراز کرد: ما اگر دنبال اسلامی کردن علوم انسانی هستیم، حتماً باید از ظرفیت‌های هوش مصنوعی استفاده کنیم و اگر این اتفاق بیفتد، در حوزه برنامه‌ریزی و تبلیغ در فضای مجازی، پیشرفت بزرگی حاصل خواهد شد.

وی با بیان اینکه ما یک سیستم خبره اعتبارسنجی در علم رجال ایجاد کرده‌ایم و اگر در این سیستم، نظرات همه خبرگان روایات وارد شود، فقیه می‌تواند برای آن اعتبارسنجی کند، ادامه داد: ما باید یک سیستم فراخبره ایجاد کنیم و مجتهدها، در سی‌وشش مرحله اعتبارسنجی کنند تا در نهایت سیستم یک نتیجه نهایی ارائه دهد؛ یک مجتهد نمی‌تواند در ۳۶ مرحله تمام نظرات را با روایات تطبیق دهد؛ اما ماشین می‌تواند کمک شایانی به او بکند.

علامه

سیدمرتضی رازی رحمه‌الله

- تولد و تبار**

فقیه، متکلم، محقق برجسته و توانا و محدث بزرگ سیدمرتضی رازی، از عالمان بزرگ قرن پنجم و ششم هجری است که طبق قرائن و شواهد متعددی در حدود ۴۴۰ قمری در بیت علم و سیادت پای به عرصه حیات نهاده است. تاریخ و مکان دقیق تولد این دانشمند نامدار شیعی به‌درستی معلوم و مشخص نیست و احتمال اینکه وی در سال ۴۲۵ قمری در شهر ری تهران که در آن زمان شیخ‌البلاد ایران به‌شمار می‌رفت، به دنیا آمده باشد، وجود دارد. به‌گفته آیت‌الله‌العظمی مشرعی نجفی ^{رحمه} نسب ایشان به امام حسن مجتبی ^{علیه} می‌رسد و از سادات جلیل‌القدر صحیح‌النسب حسنی به‌شمار می‌آیند. نام کامل وی صفی‌الدین ابوتراب سیدمرتضی است. نام پدر بزرگوارش حسن‌الداعی و نام برادرش ابوالعارث سیدمجتبی که از دانشمندان برجسته عصر خود به‌شمار می‌رفتند. میرزا محمد تنکابنی در قصص‌العلماء می‌نویسد: سیدمرتضی، برادرش و پدرش، از مشاهیر فقه‌ای زمان خود بوده‌اند.

- استادان و مشایخ**

سیدمرتضی و سیدمجتبی رازی استادان مشترک داشته‌اند. سیدمرتضی مراحل و مراتب علمی خود را در نزد دانشوران بزرگی که همه از علمای مهم و استوانه‌های کم‌نظیر جهان تشیع بوده‌اند، پشت سر نهاده و قله‌های کمال و معلم و فضیلت را فتح کردند. اسامی اساتید وی عبارتند از:

۱. شیخ طوسی: «سیدمرتضی هم باواسطه و هم بی‌واسطه از او حدیث روایت می‌کند و این نشان می‌دهد که سید باید سفری به نجف رفته و در آنجا در محضر شیخ بوده باشد؛

۲. شیخ عبدالرحمن‌بن احمد خزاعی نیشابوری معروف به مفید؛

۳. شیخ ابوعبدالله جعفرین محمد دوربستی؛

۴. شیخ ابوجفر محمدبن علی‌بن قاسم مرکب (به فتح کاف)؛

۵. ابویعلی حمزه‌بن عبدالعزیز معروف به سلار دیلمی.

- شاگردان و روایان**

سیدمرتضی رازی که از فقیهان بزرگ عصر خویش به‌شمار می‌رفت، موفق شد در مکتب علمی خویش شخصیت‌جهان برجسته و نامداری را تربیت نماید و نیز وی از ارکان طرق نقل حدیث است و شماری از عالمان بزرگ نیز، محضر آن فرزانه کسب علم و اخذ اجازه روایی کرده‌اند. که اسامی آنان عبارت است از:

۱. منتخب‌الدین رازی قمی؛
۲. ابومحمد نجیب‌حسن موسوی؛
۳. شجاع‌الدین بیهقی؛
۴. شیخ حسین دوربستی؛
۵. ابن‌شهر آشوب؛
۶. ضیاء الدین راوندی.

- آثار**

علامه سیدمرتضی رازی در علوم و فنون مختلف مهارت داشته است؛ ولی در طول تاریخ به دو جهت بیشتر شناخته شده است: متکلم و محدث بودن و تألیفات زیادی که در این زمینه و زمینه‌های دیگر داشته است. مهمترین آثار علمی این محدث عالی‌مقام عبارتند از:

۱. تبصرةالعوام فی معرفة مقالات الانام؛ این کتاب مهمترین اثرآن بزرگوار در ملل و نحل (به زبان فارسی) به‌شمار می‌رود؛
۲. الفصول‌التامه فی هدایت‌العالم (کلامی به زبان عربی)؛
۳. بحرالانساب؛ مرحوم شیخ آقاابزرگ تهرانی آن را مهمترین کتاب آثار امامیه نگاشته است که در باره علم انساب و شجره‌شناسی سادات اس؛

۴. مناظره با امام محمد غزالی؛

۵. یکی از نقاط برجسته زندگی سیدمرتضی، مناظره او با امام محمد غزالی و مغلوب کردن اوست که به شیعه شدن او نیز منبجامد. سیدمرتضی بارها با غزالی به مناظره پرداخت و غزالی چون روحیه جدل داشت، حق را نمی‌پذیرفت تا اینکه در یکی از سفرهای حج، این دو به‌همراه اطرافیان و شاگردان عازم حج بودند. غزالی از سید-مرتضی تقاضا کرد که درباره عقیده امامت مناظره‌ای داشته باشند. سیدمرتضی گفت: از مناظره هراسی ندارم؛ ولی به یک شرط با تو مناظره می‌کنم و آن اینکه تا وقتی من در حال سخن گفتن هستم، تو رشته کلام مرا نگسلی! غزالی قبول نمود و چون در منزل خاصی فرود آمدند، کسی را فرستاد تا سیدمرتضی را برای مناظره دعوت کند. سیدمرتضی هنگام مناظره با استدال‌های متین، حقانیت مذهب شیعه و بطلان عقاید اشعری را ثابت کرد و همین که غزالی خواست، جواب او را بدهد، سیدمرتضی برخاست و از آن محفل بیرون رفت. شاگردان غزالی به او گفتند: سیدمرتضی توان مقابله با جواب‌های تو را نداشت که رفتن را بر ماندن ترجیح داد. غزالی گفت: نه اتفاقاً من جوابی جز مجادله و غوغا نداشتم و چون سیدمرتضی این مطلب را می‌دانست، از اینجا رفت. داستان این مناظره را ابوالقاسم طوسی که یکی از شاگردان غزالی است، در رساله المحاکمات خود نقل کرده است.

- رحلت**

در نهایت، آن اندیشمند فرزانه و محقق بزرگوار، پس از قریب به یک قرن زندگی بابرکت و تلاش در اعتلای مکتب اهل‌بیت ^{علیهم} و خدمت‌گزاری در این راه، حدود سال ۵۲۴ قمری دعوت حق را لبیک گفت و به دیار باقی شتافت.

منابع:
محبوب‌القلوب، قطب‌الدین اشکوری لاهیجی، ج دوم، ص ۴۵۶- ۵۶۶؛
قصص‌العلماء، ص ۴۱۶؛
الذریعة الی تصانیف‌الشیعة، آقاابزرگ تهرانی، ج ۳، ص ۳۲۰؛
روضات‌الجنان فی احوال‌العلماء و السادات، محمدباقر موسوی خوانساری، ج ۷، ص ۱۵۶؛
دانشنامه جهان اسلام، ج ۶، ص ۴۳۵.

تهیه و تنظیم: حجت‌الاسلام محمدتقی ادهم‌نژاد